

Espanya, retrat, versos

“En aquells anys, a més d’inculcar-me apotegmes implacables –de l’estil: ‘España estaba en la mente de Dios desde toda la eternidad’, o ‘El separatismo es un crimen que jamás perdonaremos’–, m’ensenyaven boniques cançons sobre el sentit de la història i per tant de la vida: ‘De Isabel y Fernando el espíritu impera, / moriremos besando la sagrada bandera.’”

Conserve, entre els records d’infantesa i de família, la fotografia que em van fer a l’escola, supose els primers dies del primer curs d’aquella entranyable escoleta primària i unitària de la Torre, municipi de València, la mestra de la qual es deia Dona Josefina, i cada vesprada acabàvem la sessió amb un “Adiós, que lo pase bien: recuerdos para Sunín”. Sunín era la filla de la mestra, una adolescent rossa i guapíssima que alguna vegada ens va beneir amb la seua visita. És la mateixa foto que tenen, o que poden recordar, tots els antics escolars de la meua generació i d’algunes més: el xiquet, amb uniforme o davantal, està assegut darrere d’una taula (la taula del mestre) i davant d’un globus terraqüi i d’un llibre obert, emblemes de la seua futura educació, i té indefectiblement al fons, a la paret, un mapa d’Espanya. Només hi ha dues cares en la imatge: la careta infantil, seriosa, mirant la càmera del fotògraf, la cara de la criatura que acaba d’ocupar darrere de la taula el seu primer lloc “institucional” fora de la família; i la cara d’Espanya, en forma de mapa o d’imatge visible de la suprema institució –l’estat, la nació, la pàtria– eventualment acompanyada també d’una bandera, nacional, no cal dir-ho. No hi ha mediació, no hi ha res entremig: està l’infantil i el mapa, la seua cara (la meua cara) i la seua pàtria (la meua pàtria).

En la foto, només el mapa i la seua forma em situa, em defineix i m’identifica com alguna cosa més que un petit individu en una aula d’una escola de barri: sóc un xiquet ben pentinat, sóc un escolar, però sobretot sóc un xiquet/escolar *espanyol*. El mapa, darrere de la meua cara, emmarca sense ambigüitat l’única identitat perceptible. La qual, pels mateixos anys i fins a l’adolescència, era reforçada encara a través de la seua associació amb les emocions religioses més sagrades: els meus records més antics de l’*Himno Nacional*, també conegut com *Marcha real*, no van unides a cap desfilada militar o celebració patriòtica, sinó a la música de l’orgue de l’església en el moment de la consagració, durant la missa, o mentre el rector impartia la benedicció amb el Santíssim en la custòdia daurada. Alguns anys més tard, quan estudiava els primers cursos del batxillerat (d’aquell barxillerat que començava als deu

anys sense cap falta d’ortografia, i en durava set, inclòs el grec i el llatí), em van gravar en el cervell encara infantil els múltiples continguts de l’assignatura dita “*Formación del Espíritu Nacional*”, també coneguda simplement com a “*Política*”. Es tracta, tot s’ha de dir, d’una matèria que no és de cap manera exclusiva, com a assignatura o no, dels règims més o menys feixistes: l’“educació nacional” francesa, per exemple, n’és un model altament apreciat.

En aquells anys, a més d’inculcar-me apotegmes implacables –de l’estil: “*España estaba en la mente de Dios desde toda la eternidad*”, o “*El separatismo es un crimen que jamás perdonaremos*”–, m’ensenyaven boniques cançons sobre el sentit de la història i per tant de la vida: “*De Isabel y Fernando el espíritu impera, / moriremos besando la sagrada bandera*”; o sobre els principis permanents i inalterables de la diplomàcia espanyola i el suprem valor de la integritat territorial, aplicats a Gibraltar (“*son tus rocas hoy holladas/ por el asta de un extraño pabellón*”). I vaig aprendre versos de profund significat simbòlic i personal, com els següents: “*Salve a ti, pabellón de Castilla, / pincelada de sangre y de sol. / Quien no doble ante ti la rodilla/ no merece llamarse español*”. Els meus records no són prou clars per precisar què sentia un escolar de València enfrontat a la peremptòria necessitat d’agenollar-se davant del “*pabellón de Castilla*”, sota pena de no merèixer l’única identitat (l’únic “ser” i l’únic “dir-se” realment valuosos) que des dels anys més tendres li havien assignat la foto, el mapa, la bandera, l’himne, i els versos i els textos de l’assignatura per on entràvem en la política.

Ara, quan de tant en tant he de llegir que el nacionalisme espanyol no ha existit mai, que en realitat primer hi hagué simple liberalisme constructiu com el d’Ortega i d’Azaña, i després a penes uns abusos retòrics del franquisme; quan em toca sentir i llegir tot això, i que és l’“escola de les autonomies” la que abusa dels infants i els catalanitzats o els euskaldunitzats sense pietat i sense respecte a la unitat de la pàtria (perdó, se m’ha escapat), només he de mirar la foto, recordar els versos, i confirmar-me en algunes implacables conclusions sobre la veritat i la mentida.